

Kratkoje napisanije o (ne)spokojnoj žizni ljudske prirode

Žefarovićeve prikaz poroka i vrlina

(Milorad Pavić, *Istorija srpske književnosti baroknog doba (XVII i XVIII vek)*, Nolit, Beograd 1970, str. 371)

„A stvori Gospodin Bog čovjeka od praha zemaljskoga, po svojem obličju“ (1. knj. Mojsijeva, 1, 26) „i dunu mu u nos duh životni; i posta čovjek duša živa“ (1. knj. Mojsijeva, 2, 7) do sedmoga dana. Al' kad progna Adama i Evu iz vrta Edemskoga, usadi Gospod u zemne ljude i sedam smrtnih grehova i tako ih udalji od sebe.

I progna Bog iz raja zemne ljude na zemlju: „Sudba je čoveka ta: zemlja da zemlja bude“ (Sterija) i u čovečjoj zemlji ukoreni se prvi usev ljudske pale prirode – zavist. I htedoše se Kain i Avelj, sinovi Adamovi približiti Bogu vrlinama svojim, ali Bog ne pogleda Kaina, a iz korena zavisti izvi se listak ubistva. I ubi brat brata, a hteo se Kain Bogu približiti.

Redom iz zavisti korena stadoše nicati vrline i poroci, a sve zarad dosezanja Gospoda, zarad Njegove Ljubavi, a Gospod je Ljubav, dakle, zarad Ljubavi Ljubavi. Ima li lepše krune i lepšeg cveta ljudske prirode od dosezanja Gospoda, od mirisa Ljubavi? A Zavist je samo obrnuta kruna Ljubavi, sa šiljcima nadole, to da li su strašne „zavisti bodlje“ (Sterija)? Ali zašto sve od zavisti krenu? I zašto da Tebi stremimo, Bože, što usadi u ljudsku zemlju i krunu i antikrunu svog bitka? Zavist nas još više od Tebe odvaja – kad Kain ubi Avelja, on ga k Tebi posla, a Tvoga duha izgubi, bezbožnikom posta, od vrlina izgubi. Jer Zavist je krvnik, vrlinožder: „zloba, zavist, i kleveta niska / zubma otrovnim dobrodetelj griska“ (Sterija), i „Dostojno sice napisasa drevni, / zavist pečalnu v ženskom odejaniji; / kaja sopstveno srce trzajet / i ugrizajet“ (Vezilić). Takva zavist koja ishodi iz spoja ovih suočenih stihova, predstavlja li zmiju što izjeda svoje srce, predstavlja li Evu? Predstavlja li od Boga osuđenu zmiju: „na trbuhu da se vučeš i prah da jedeš do svog veka“ (1. knj. Mojsijeva, 3, 14)? Prah, je li zemlja od koje je čovek satkan, u čoveku jel je usađena zavist, nije li to zmija, prognana iz raja, u praroditelje usađena, da njima se, da prahom njihova srca hrani se?

Ima li leka tome otrovu? Da li „sovjet“ neki da oslušnemo? „Gdi je zadovoljstvo, tu nejma lakomstva i nepravedne tuđega želje, nejma prevare, obide i nepravde; zmija zavist tu ne sme nipošto svoju glavu pomoliti“ (Dositej). Ali put ka „dobrodjetelji“ mračna je borba sa strašnim Apopom naših prisiju zarad malo sunca, makar paganskoga.

I kako onda ka Tebi, Bože? Čime i zašto onda duša ka Tebi da stremi? Poznati sebe samog, svoju prirodu i dobrotom se uspinjati do sunca?! Da li ka Tebi možemo stremiti *Kratkojem napisanijem o spokojnoj žizni*, Aleksija Vezilića, prikazom poroka i vrlina Hristifora Žefarovića, Književnošću, Umetnošću, čime god? A ako možemo, kako li možemo?

Da li ka Tebi mogu voditi lestvice sa mekih korica novoga izdanja

Vezilićevog *Kratkojeg napisanija o spokojnoj žizni*, na videlo iznetog leta Gospodnjeg Tvoga 2011-oga? Vode li sinajske *Rajske lestvice* „spokojnoj žizni“? Čavle udarajući strasti-porocima, penješ li se, spuštaš li se njima? One su i Jakovljeve lestve iz Knjige Postanja, kojima se stiže li do Boga? Znači li to onda da Knjiga (Vezilićeva) označava lestvicu, a čitanje poznavanje sebe, pa tako i savladavanje poroka i uspinjanje ka Tebi, Bogu, jedinstvenoj Reči? Jer, „u početku bješe riječ i riječ bješe u Boga i Bog bješe riječ“ (Jev. po Jovanu, 1, 1).

Ako je Bog – Ljubav i Reč, ljubavlju i rečju se do Njega dolazi; a Ljubav i Reč su mera Boga u Čoveku. Ako ih ima više ili manje od odgovarajuće mere zadate za svakog čoveka ponaosob, jačaju li poroci? Višak, vodi li u gordost, neumerenost, lenjost, blud; manjak u zavist, pohlepu, gnev? U previranjima ovim iz viška u manjak, leži li suština ljudske prirode, koja se nada „spokojnoj žizni“, Ljubavi i Reči, a rađa sa klicama od sedam grehova u korenu zavisti, dok „truleža usev“ (Sterija) buja mu i cveta u prsima, zadahom praha?